

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vera Concilii Tridentini Historia

Contra falsam Petri Suauis Polani narrationem

Pallavicino, Sforza

Antverpiae, 1670

Capvt XI. Oratio Guidonis Fabri in generali cœtu. Responsum illi redditum.
Nona Pontificis sensa de Concilij turbamentis; & illuc missus Carolus
Vicecomes, Episcopus Vintimilliensis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11665

quam legem, quæ minimè profutura Ecclesiæ videbatur. Atque hoc ipsum præstiterunt modo longè remissiore, magisquæ illas Concilij libertate, quàm adhibuerint Principes laici, iis legibus repugnantes, quas ciuili ipsorum potestati noxias arbitrabantur. Ita id quod quasi sal videbatur, vulgo lambenti sapidum, deprehenditur cibus marcidus, cuius putredo, vt fieri solet, insperso veluti sale fuit occultata.

C A P V T X I.

Oratio Guidonis Fabri in generali cœtu. Responsum illi redditum. Noua Pontificis sensa de Concilij turbamentis; & illuc missus Carolus Vicecomes, Episcopus Vintimilliensis.

SI animum quidem ex parte corruptum à Politicis Galliæ Tridenti gesserat Lansacus, et si magis illic malè affectorum suffuris deprauatus fuerat; longè corruptiores animos gesserunt illius collegæ. Paulò post peruenere Tridentum Ferrerius & Faber^a. Prior missus fuerat^b ad Pontificem à Carolo Rege, altero post obitum Francisci II. die, ad Synodi celeritatem inculcandam; sed valdè suspectæ erat religionis, vtpote qui auctor fuerat in Conuentu S. Germani, vt hæreticis templa concederentur; quòd tamen ille, cum ad Concilium designatus fuit, excusauit in Gallia apud Legatum^c, affirmans, Velle se in antiqua Fide viuere & mori, ac sperare se iterum ad Pontificis pedes accessurum; sed eam protulisse sententiam in cœtu iam dicto, quòd ibi solam incolumitatem Gallia, bonumquæ ciuile regni spectauerat: quamquam postea continuata in religione illius opera^d huiusmodi verbis minimè responderint. Grauiùs laborabat Faber sinistra religionis famà: sed is modicâ auctoritate instructus aduenerat, & potiùs vt politâ peroraret facundiâ, quàm vt politicâ res pertractaret prudentiâ. Statutum fuit, vt ij in cœtu die vigesimo sexto Maij exciperentur. Orationem habuit Faber. Eius tenorem refert Suauis, sed nec integrè nec fideliter. Narrat, cum illa visa fuisset auditoribus aculenta, à Promotore hæsitabundo redditum eo die pro more responsum non fuisse. Prætereo errorem dicentis, & hîc & alibi reddita fuisse à Promotore responsa, cum reuerà redderentur ab eo qui erat à secretis, cuius ministerio, non Promotoris, congruunt & adnectuntur hæc officia vrbauitatis cum iis qui ab exteris Principibus legantur. Sed in hoc peculiari euentu rem ipsam, quæ gesta fuit, ignorat. Sic ergo ea se habuit.

^a 19 &
^b 21. Maij,
ex Diario.
^c Extat in
oratione
Ferrerij.

^e Litteræ Ferrerianis
Card. ad
Borromæum,
23. Aprilis,
missæ 18.
1562.

^d Narratio
Veneti Ora-
toris apud
Synodum ad
Rempublicam,
& epi-
stola Iadren-
sis Archi-
episcopi,
28. Maij
1562.

1562. Confueuerant Oratores, antequam perorarent, orationem suam aut oculis aut auribus eius qui à secretis erat, communicare, vt ab illo consentanea responsio concipi posset. Iam verò eam Galli lustrandam Massarello concesserant, sed in ea tantummodò parte magis temperata; Faber verò illam recitauit cum adiectis appendicibus, quæ satyras in antea acta Concilia sapiebant: quapropter egressis pro more Oratoribus, habitoque de responsione consilio, Petrus de Xaque Hispanus, Ordinis Prædicatorum, Episcopus Niouquensis, commotior dixit, eos Oratores in Sessione excipiendos non esse; alij verò eam orationem non nisi emendatam in Acta Synodi esse referendam. Et reipsa aliqua illi emendatio adhibita est, vt constat ex volumine typis edito Louanij anno 1567. ^f vbi nec ea quæ sunt proposita, nec quæ responsa, cum exemplari illic recitato plenè concordant: sed prudentius communiisque consilium fuit, ne vllum tunc certum consilium suspiceretur, adeoque tempus ipsum consiliarium aduocandum, re protractâ vsque ad proximè futurum conuentum.

^f Apud Petrum Zan-grium Titulatum.

^g In dicto libro Gallico, impresso anno 1613, & in altero libello, in præfatio R. P. Tridentini eodem anno 1562.

Orationis igitur à Fabro habitæ, ac postea per varios libros vulgata, huiusmodi fuit sententia^g. Amplificauit Francisci Primi & Henrici Secundi merita in Ecclesiam; eorum inflammata studia, quò celebraretur Concilium cunctis liberum, & in loco conuocatis Patribus haud molesto, in quo Concilio religionis controuersie agitentur, & Ecclesiæ concordia consulere. Hos eosdem in animo sensus fouentem Carolum Nonum, tunc superstitem, solum ascendisse; quorum testes ac narratores esse poterant ipsi Oratores, Fabri collega, Ludouicus à S. Gelasio, Lanfati dominus, & eques S. Spiritus, & Reginaldus Ferrerius Parisiensis Præses, vterque regiâ legatione apud Pontificem functus, quò, tametsi Pontifex sponte curreret, ipsorum tamen postulationibus incitaretur ad necessariam conuocationem, detectis ipsi Gallia vulneribus; quæ, nisi huiusmodi ynguentum festinaretur, nec sanari poterant, nec coalescere; quin potius dilatarentur, innumeris hominibus ab Ecclesia secedentibus non modò cum ciuili regni perturbatione, sed cum summo eorum detrimento atque infamia, ad quos curatio spectabat, vbi eam neglexissent. Nec solum apud Pontificem, sed apud Cæsarem ac Regem Catholicum ad rem promouendam studio præferendo suam operam à Rege impensam fuisse.

Dein sermone ad Patres conuerso, dixit: Nobilissimum ac penè Diuinum esse opus, quod ex ipsis expectabatur, hoc est, Religionis sanitatem, tot in partibus vulneratæ, non humanâ vi, sed afflata S. Spi-

S. Spiritus afferendam : deducerent in portum Ecclesiam, quinquaginta iam annos ventis tam aduersis agitatum; statuerent quid esset credendum in tanta opinionum varietate; restituerent disciplinam, collapsam ministrorum aut negligentia; aut imprudenti studio religionis. Negari non posse, quædam effluxisse, digna alia quæ delegerentur, alia quæ corrigerentur. Quemadmodum ipse semper censuerat, esse retundendos eos, qui absque superiorum Decreto, & pro sua libidine audebant ab Ecclesia remouere vniuersum rituum ordinem, qui Religionis comes est & minister, aliasque caeremonias inducere; ita fortasse peccari posse nimia duritie in retinendis cunctis pristinis institutionibus, nequaquam expensis iis, quæ rerum inclinatio, temporum conditio, & Reipublicæ tranquillitas postulabant. Hostem humani generis Patres aggressurum esse, pro eo ac solet, intemis præliis, obiecturumque illorum animis, nihil ipsos ex tot laboribus consecuturos, nisi vitæ rigorem, iacturamque earum comoditatum, & illius splendoris, quibus ante reformatam disciplinam fruebantur. Vbi se sinerent his irritamentis capi, ipsorum se operam, existimationemque Conciliorum deperdituros, quæ in Ecclesia primæua ingens fuit, & ingens foret, vbi Christiana Respublica componeretur. Ipsorum ac maiorum atate varias Synodos coactas fuisse, & à maximis Episcopis varios conuentus habitos in Germania & Italia, sed fructu aut minimo, aut nullo. Nolle se rei causas subtilius indagare, neque rumores populares exquirere: taceri tamen à se non posse causam, quæ fortasse potissima erat; dici, ea Concilia legitima ac libera non fuisse, propterea quòd ij qui aderant, loquebantur, seu proprius consentiebant pro alterius voluntate, quo nullum pestilentius in Tribunali vitium est. Illic Patres non solam Consiliarium, sed Iudicium quoque personam gerere, cum potestate ipsis à Christo absolute concessa, & in veteribus Conciliis exercita. Ad eam tuendam vbi reliqua deessent auxilia, suas omnes vires offerri à Rege Christianissimo, & huius rei gratia eos tunc Oratores ab eodem legari.

5 Hic Orator post grauissimam castigationem, quæ inuectus est in seruos togatos, & iudices mercenarios, qui non in causis fundorum stillicidiorumque, sed rerum maximarum, maximeque Diuinis vocem impendebant in commercanda gratia potentiorum, adiecit, id conquestam fuisse præteritam atatem. Cauerent proinde proferre sententias ad conciliandos sibi animos Regum, Cesarum, aut Pontificum: quod si id committerent, præiudici à se Europæ Ecclesiæque perniciem. Et quoniam Tridentino Concilio fortassis.

1562. fortassis officiebat sinistra de antea actis existimatio (Constantiense indicabatur) palam facerent, libertatem in eo possideri, fidem haud violari, rationes non flammis adhiberi, disceptari studio veritatis conquirendæ, non animo ab opinionibus peruicaciter præoccupato. Ad hanc secundam ipsorum famam, nobilissimam Germanicæ nationem, cuius potissimum gratiâ Concilium celebrabatur, e somno quasi excitandam esse, illuc suos delegatos missuram, venturamque ad rem amicè transigendam, atque vniuersam Rempubli- cam Christianam, tunc in tam contrarias voces factionesque diuisam; in vnum labium vnumque cor coalituram. Ad tam sublimia tamque ardua molimina, quò se generosiùs compararent, in animum inducerent, Carolum Nonum se habituros fidelissimum socium, & fortissimum adiutorem; qui sicuti libenter ipse per se interesset, si per ætatem teneram sibi liceret, ita statutum habebat, suorum Oratorum operâ suam absentiam compensare, oblati in Ecclesiæ commodum ipsi Concilio non modò suis cunctis thesauris ac dititionibus, sed vitâ simul & sanguine.

Suaui summam Orationis recitans, narrat, Fabrum dixisse, debere Patres palam facere, Spiritum Sanctum non nisi è caelo esse inuocandum: Synodum illam non eam esse, quæ Pauli & Iulij ætate fuerat habita inter tumultus & arma, ac dissoluta, *nullâ bonâ re confecta*. Sed in primis ipsum quod proferri potest orationis testimonium non ita dicit: dicit, *absque præclaro opere*. Præterea adducti loci fides mihi dubia est, quamquam ille in aliquo recentiori libro legatur^h: nam in oratione per typos impressa Ripæ Tridenti eodem anno quo fuerat recitata, & vbi reliqua verba mordacia continentur, quæ in impressa postea Louanij non habentur, hæc particula non adest: & mirum videretur, si dicta ea fuisset, Hispanos, quippe continuationis studiosissimos, eam absque consonante responsione præterituros fuisse. Quare voces illæ scripto fortasse fuerant à Fabro appositæ, sed non ore prolatae, ne rumor intempestiuus ciceretur. Archiepiscopus Iadrensis scripsit, in exemplo, post recitationem tradito, nouum aliquem aculeum fuisse adiectum: sed fortitan illi memoriâ fallente ita visum est. Verisimilior, tum ex ingenio rei, tum ex notitia narratoris, est Paleotti narratio; nimirum, à Gallis ad abstergendam ab animis diffusam amaritiam, fuisse Patrum oculis exhibitam orationem alteram longè modestiorem eâ, quâ eorum aures læserant, affirmantibus illam eandem esse; quapropter pacis ac mansuetudinis gratiâ decretum est in conuentu die tertio Iunijⁱ, tamen non sine aliqua sententiarum discrepantia,

^h In libro Gallico scriptis citato, impresso an. 1613.

ⁱ Diarium, 3. Iunij.

pantia, vt res haberetur pro infecta, mitisque illis redderetur responso die postero in Sessione.

7 In hac responsione, aui, parentis, ac regis superstitis pietate colaudatâ, continebatur; A quouis hominum, qui animi perturbatione vacaret, cognosci posse, quàm iniquè Synodus, quæ tunc extabat, eâ sinistra famâ oneraretur, quæ ex Oratorum dicto recentes Synodos premebat. Certum esse, Concilia fuisse congregata & terminata ab eo qui legitimam obtinet potestatem, & semper agnita pro legitimis ac liberis, & semper conducibilia iis qui Spiritui Sancto non obfisterent. Sinceram Oratoris admonitionem, quæ à Patribus in eam sententiam trahebatur, quasi eos hortaretur ad laicorum Principum voluntati minimè obsecundandum, ne cogerebantur minus mansuetum quàm cuperent & consueverint responsum reddere, sibi gratam fuisse, quamuis superuacaneam. Intelligerent igitur & qui aderant, & qui adfuturi erant, à Patribus potestatem dignitatemque Concilij semper antehabituiri voluntati cuiusvis Principis, & cuiuslibet humanæ rationi, cuius rei Oratores ipsi testes ac spectatores forent in proximo experimento. Polliceri se quidquid possent, saluo Religionis & Ecclesiæ bono, commodis regni de vtraque tam benemeriti, cuiusmodi erat Gallia, eoque largius id offerri Oratoribus, quòd confiderent, eos nonnisi quæ merito concedi possunt petituros. Hæc fuit responsio.

8 Fluctuante inter hos motus Concilio, non minus fluctuabat Pontifex, adhuc anceps de noua Legatorum missione. Nondum acceperat id temporis postremam Seripandi purgationem, cum statuit ministrum sibi fidum eò mittere, cui coràm ac voce libere suum ipse animum aperiret, & à quo notitia de rebus Tridentinis redderetur certior eâ quam accipiebat per contrarias narrationes ab aliis, vtpote in factiones distractis, & animorum affectione occupatis. Elegit ad id Carolum Vicecomitem, Borromæi Cardinalis consanguineum, aliâ tempestate Mediolani suæ patriæ Senatorem, eiusque apud Philippum Regem Oratorem, tunc verò Antistitem Vintimillensem, & postea honore purpuræ ab eo donatum.

9 Iniunxit illi, vt per ditionem Vrbinatè iter faceret, ageretque ibi cum Duce Guidobaldo, socero Frederici Borromæi, ipsius ex sorore nepotis, ac primò quidem cum eo colloqueretur de quibusdam negotiis ad rem nostram minimè spectantibus, hoc est, vt illi patefaceret suppetias, à Pontifice Regi Galliæ destinatas in hugonottos, trecenta videlicet scutorum millia, quæ partim præsentipeni cuniâ erant numeranda, partim militibus impendenda. Significa-

h Mandata, & volumen literarum Vicecomitis extant in scripturis Barberinorum.

1562. ret etiam, nauaturum se operam apud Hispaniæ Regem, quâ ipsum impelleret ad opem ferendam vxoris fratri pupillo: quod si fieret, curaturum se, vt Guidobaldus summam armorum præfecturam gereret, tametsi Philibertus Sabaudus ad eandem aspiraret. Dein ea prosequeretur, quæ ad illius missionem pertinebant, indicaretque, Mantuanum ac Seripandum voto Pontificis haud respondisse, non quidem quod ad eorum voluntatem, sed quod ad ipsum opus spectabat, dum importunè permiserant, vt ea flamma in mansionis quæstione succenderetur. Conquereretur de Senogallensi Episcopo, in quem criminationes, quas diximus, irreuerentiæ erga Sedem Apostolicam venerant Romam, & de Hieronymo Triuigiano Episcopo Veronensi, de Antonio Scarampo Antistite Nolano, qui omnes Guidobaldo erant addicti. Nihil in Pisaurensem dicebatur, quoniam auditum non fuerat, eum in ferenda sententia fines reuerentiæ prætergressum fuisse.

¶ Apparet ex mandatis, & melius ex epist. Vicecomitis ad Borromæum, 27. Maij 1562.

Tum iuebatur Vicecomes Tridenti cum Altempio Cardinali communicare Pontificis consilium de mittendo in Galliam milite, & illius animum explorare, an ipse copiarum administrationem titulo Legati susciperet. Significaret Osio & Simonettæ, ab ipsis plenè satisfactum Pontifici, & Simonettæ potissimum fideret. Exponeret liberè Mantuano ac Seripando quæ ipsorum operæ obiectabantur: Mantuano supra reliquos Legatos honorem deferret. Controversiam de mansione aut obuoluendam silentio, aut ad Synodi finem reiiciendam, aut ad tempus diuturnum protrahendam curaret. Obseruaret, inuestigaretque, quo pacto animi Legatorum inter se affecti essent, quid agerent Episcopi, & quo loco res se haberent, ac de iis omnibus festinam exactamque narrationem mitteret.

Hic in transitu duo Suavis errata perstringam: alterum, dicens, auxilia tunc Galliæ decreta, fuisse ducenta scutorum millia, cum, vt vidimus, trecenta millia fuerint: alterum, affirmantis, Pontificem post Sessionem habitam decimo quarto Maij, & post molestiam illic à Mantuano sibi illatam, quod Continuationem declarandam non curauerat, rediisse ad consilium addendi Synodo nouos Legatos: & ne primas partes auferret Mantuano Cardinali, habuisse in animo illum in ordine Cardinalium Episcoporum collocare per opportunitatem demortui tunc in Gallia Turtonij Cardinalis: nam ex opposito constat, in Senatu Vaticano, die decimo octauo Maij habito (cum difficulter poterant Romam peruenisse nuntij Sessionis die decimo quarto celebratæ) fuisse distri-

¶ Acta Senatus.

distributos aliis Purpuratis cunctos sex Episcopatus, qui Cardinalibus destinantur. 1562.

12 Urbini nactus est Vicecomes Ducem Guidobaldum, de Tridentinis discordiis probè consciùmⁿ, animaduertitque, illum opinari, Mantuanum inducturum animum ad alios collegas excipiendos ex voluntate Pontificis, tametsi primas ipse amitturus esset, sed non absque intimo animi dolore: quare auctor erat, ne Cicala mitteretur. Et sanè videtur Mantuanus primarum partium haud ambitiosus fuisse, quando legationem^o accepit vna cum Puteo qui præcessisset, & vt hic veniret operam dedit. Quocircà putabatur in collegarum accessione agrè passurus fuisse non secundum locum, sed descensum ad secundum locum.

ⁿ Litteræ Vicecomitis ad Borromæum, 29. Maij 1562. Pisauri.

^o Litteræ Vicecomitis ad Borromæum, 9. Iunij 1562.

13 Guidobaldus, quippe curiosus & intelligens, lustrare voluit commentariolum Alfonsi Salmeronis, quem secum gerebat Vicecomes, pro ea parte, quæ mansionem existimabat esse Iuris Ecclesiastici, plurimâ mutuatum à Catharini commentario, & quem postea Vicecomes ad Borromæum misit, quò, vbi placeret, per typos ederet, sicuti effectum est. Ceterum dixit Dux, Fuisse iam à se adhibita officia cum Veronensi, obtulitque, cum Senogallensi eadem se impensurum.

14 Venetiis iter habuit Vicecomes, ibique apud Nuntium egit tum de causâ Patriarchæ Grimani, in qua Pontifex propendebat ad ipsum Romam vocandum; sed verebatur, ne Republica, quæ Grimani impensè amabat, id offensionis sibi duceret: tum de rebus à Mantuano gestis, cui ille Nuntius erat intimus, adeoque per amicam libertatem poterat ipsum monere aliqua de re, quæ fortasse non ita in eius animum descendisset in colloquiis Vicecomitis, in quibus Principis obiurgatio visa fuisset: cùm interdum libenter accipiamus ab inferiori, pro beneficio tamquam notitiæ tributum, id quod molestum accideret à Superiore profectum, tamquam onus ab exprobrante.